

Marcin Jakóbczyk²¹³

I rok, Studia Doktoranckie

Słowa kluczowe: małe i średnie przedsiębiorstwa, MSP, innowacje, innowacyjność

DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

Wstęp

Na przestrzeni wieków zmieniało się podejście ekonomistów w zakresie oceny międzynarodowej konkurencyjności gospodarki. Pierwotnie główny nacisk w tym zakresie kładziono przede wszystkim na zasobność gospodarki w czynniki produkcji. Z czasem obok ilościowych determinantów konkurencyjności zaczęto wymieniać determinanty jakościowe. Współczesna literatura przedmiotu zgodnie podkreśla, iż innowacyjność rozumiana jako zdolność przedsiębiorstw do wytwarzania nowych produktów i usług oraz wprowadzania ich na rynek, jest jednym z kluczowych czynników decydujących o konkurencyjności gospodarki. Zgodnie z tym szczególną rolę w budowaniu konkurencyjności odgrywają przedsiębiorstwa. Mając na uwadze, iż w Polsce małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) stanowią aż 99,9% wszystkich zarejestrowanych przedsiębiorstw²¹⁴, to właśnie od nich zależy poziom konkurencyjności polskiej gospodarki. Co więcej, wkład sektora MSP w tworzenie produktu krajowego brutto wynosi około 47%²¹⁵, w związku z czym poziom innowacyjności tych przedsiębiorstw bez wątpienia wyraźnie wpływa na wzrost gospodarczy Polski.

Reasumując powyższe, innowacje odgrywają istotną rolę zarówno w budowaniu konkurencyjności gospodarki, jak również pobudzaniu wzrostu gospodarczego kraju. Wszystko to możliwe jest za sprawą małych i średnich przedsiębiorstw, które są głównym źródłem innowacyjności. Mając to wszystko na uwadze warto przyrzeć się bliżej działaniom przedsiębiorstw w zakresie wdrażania innowacji. W związku z tym celem niniejszego artykułu jest przedstawienie działalności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce.

1. Sektor MSP w Polsce

Doświadczenia krajów rozwiniętych jednoznacznie potwierdzają kluczową rolę MSP we współczesnym świecie gospodarczym. Okazuje się bowiem, że o sile ekonomicznej tych krajów decyduje struktura gospodarki, która zdominowana jest właśnie przez małe i średnie przedsiębiorstwa. To właśnie te przedsiębiorstwa wykazują zarówno największą elastyczność na zmiany, jak też dynamikę w podejmowaniu ryzyka. Cechy te są szczególnie ważne we współczesnej gospodarce światowej, która ulega nieustannym przeobrażeniom. MSP mają

---

²¹³ Praca napisana pod kierunkiem prof. UG, dra hab. Eugeniusza Gostomskiego, Instytut Handlu Zagranicznego, Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Gdańskiego.

²¹⁴ J. Łapiński, *Zarejestrowane i aktywne MSP w latach 2008-2009* [w:] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2009*, pod red. A. Wilmańskiej, ARP, Warszawa 2010, s. 32.

²¹⁵ *Ibidem*, s. 29.

największy wpływ między innymi na takie kwestie gospodarcze jak zatrudnienie, racjonalizacja alokacji zasobów, innowacje, rozwój regionów i gospodarki krajowej²¹⁶.

W literaturze ekonomicznej nie występuje ujednoczona i powszechnie przyjęta definicja małego i średniego przedsiębiorstwa. Wynika to przede wszystkim z faktu, iż każde przedsiębiorstwo nieustannie się rozwija i trudno przez to ustalić wyraźną granicę między przedsiębiorstwem małym a średnim. W związku z tym przyjęło się dzielić przedsiębiorstwa na dwie grupy, rozróżniając przy tym przedsiębiorstwa małe i średnie od dużych.

Podstawowym kryterium zaliczającym przedsiębiorstwa do sektora MSP jest poziom zatrudnienia. Czasami stosowane są dodatkowe kryteria, jak np. branża gospodarki czy też wielkość obrotów zrealizowanych w ciągu roku. Najprostsza definicja została przyjęta w statystykach OECD, klasyfikując przedsiębiorstwa w następujący sposób²¹⁷:

- bardzo małe – zatrudniające od 1 do 19 pracowników,
- małe – od 20 do 99 pracowników,
- średnie – od 100 do 499 pracowników,
- duże – ponad 500 pracowników.

W krajach Unii Europejskiej natomiast stosowany jest trochę dokładniejszy podział, uwzględniający także takie kryteria jak zatrudnienie oraz roczny obrót lub suma bilansowa (zob. tabela nr 1). Zgodnie z nim do sektora małych i średnich przedsiębiorstw zaliczamy wszystkie przedsiębiorstwa zatrudniające poniżej 250 osób i jednocześnie o obrocie rocznym poniżej 50 mln EUR lub sumie bilansowej do 43 mln PLN.

Tabela nr 1

Typy przedsiębiorstw wg klasyfikacji UE

Kryterium	Mikro	Małe	Średnie	Duże
Liczba zatrudnionych	poniżej 10 osób	10-49 osób	50-249 osób	powyżej 250 osób
Roczny obrót lub suma bilansowa	do 2 mln EUR	2-10 mln EUR	10-49 mln EUR	powyżej 50 mln EUR
	do 2 mln EUR	2-10 mln EUR	10-43 mln EUR	powyżej 43 mln EUR

Źródło: Rozporządzenie KE (WE) nr 800/2008 z dn. 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych), Dz. Urz. UE z 2008 r. Nr L 214/3, s. 36.

O znaczeniu gospodarczym sektora MSP świadczy przede wszystkim jego udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych, zdolność do generowania miejsc pracy oraz wpływ na wzrost gospodarczy kraju. Analizując rysunek nr 1 wyraźnie widać, że liczba przedsiębiorstw w Polsce stale wzrasta. W latach 2003 – 2009 największy wzrost odnotowano w 2008 r., kiedy to liczba przedsiębiorstw wg REGON wzrosła o 1,9% w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2009 r. natomiast nastąpił wyraźny spadek dynamiki wzrostu liczby przedsiębiorstw.

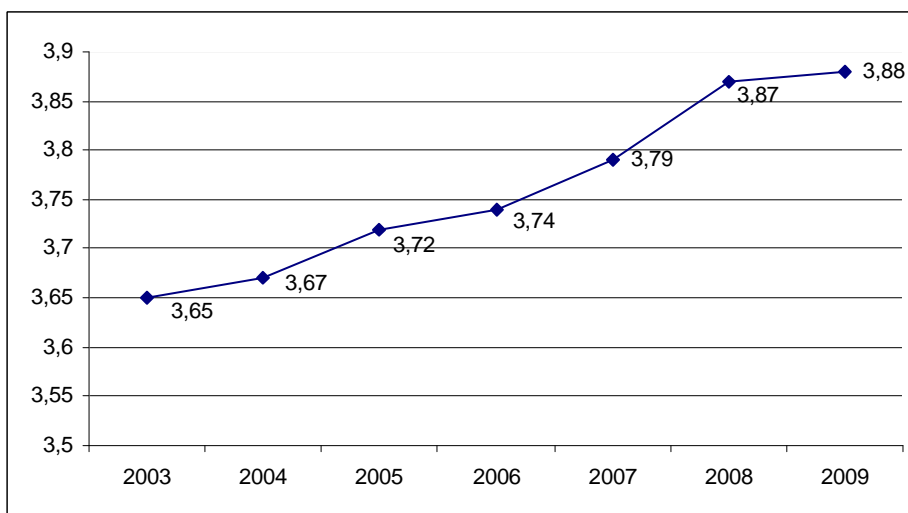
²¹⁶ E. Stawasz, *Tendencje i bariery rozwoju MSP w Polsce* [w:] *Innowacje i przedsiębiorczość dla przyszłości*, pod. red. G. Gromady M. Matusiaka, M. Nowaka, Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce, Łódź/Poznań/Warszawa/Wrocław 2006, s. 34.

²¹⁷ Oficjalna strona internetowa OECD, www.oecd.org/statistics, 08.03.2011.

W porównaniu z 2008 r. ich liczba wzrosła tylko o 0,3%. Bezpośrednią tego przyczyną było osłabienie się koniunktury w polskiej gospodarce, co z kolei było efektem gwałtownego pogorszenia się sytuacji gospodarczej w USA oraz krajach Unii Europejskiej. W 2009 r. liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON wyniosła ponad 3,88 mln, a ich struktura według poszczególnych grup wielkości przedstawiała się wówczas następująco: mikroprzedsiębiorstwa – 94,7%, małe – 4,4%, średnie – 0,8% i duże – 0,1%. Oznacza to, że małe i średnie przedsiębiorstwa stanowiły w 2009 r. aż 99,9% wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON²¹⁸.

Rysunek nr 1

Liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON w latach 2003-2009 (w mln)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 08.03.2011.

Liczba pracowników zatrudnionych w polskim sektorze przedsiębiorstw w 2008 r. wyniosła ponad 9,4 mln. W stosunku do 2007 r. zatrudnienie wzrosło wówczas o 5,8% i był to największy wzrost na przestrzeni lat 2003-2008 (średnioroczny wzrost zatrudnienia w latach 2003-2007 wyniósł 2,5%). W samym sektorze MSP w 2008 r. zatrudnionych było ponad 6,6 mln pracowników i było to o 6,4% więcej w porównaniu do roku poprzedniego. Oznacza to więc, że około 70% pracowników było zatrudnionych wówczas w MSP. Wyrazny wzrost zatrudnienia w 2008 r. spowodowany był rosnącym popytem na siłę roboczą, wywołanym przez utrzymujący się popyt konsumpcyjny i inwestycyjny, a w efekcie również rosnącą produkcją²¹⁹.

Wkład sektora MSP w tworzenie PKB Polski w 2008 r. wyniósł 46,9%. Największy w tym udziały miały mikroprzedsiębiorstwa, które wytworzyły około 29,8% PKB. Udział średnich i małych przedsiębiorstw wyniósł odpowiednio 9,8% i 7,3%. W latach 2004-2008 udział MSP w tworzeniu PKB regularnie, aczkolwiek w niewielkim stopniu, spadał (zob. tabela nr 2). Nie zmienia to jednak faktu, iż blisko połowa PKB Polski wytwarzana jest przez sektor MSP²²⁰.

²¹⁸ J. Łapiński, *Zarejestrowane i aktywne MSP.*, op. cit., s. 32-33.

²¹⁹ J. Łaciński, *Liczba pracujących oraz przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenia w sektorze MSP* [w:] *Raport o stanie sektora...*, op. cit., s. 40-41.

²²⁰ R. Zakrzewski, *Udział małych i średnich przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB i wartości dodanej brutto* [w:] *Raport o stanie sektora...*, op. cit., s. 28-29.

Udział MSP w tworzeniu PKB w latach 2004-2008 (w %)

	2004	2005	2006	2007	2008
MSP ogółem	48,3	47,6	47,4	47,0	46,9
Mikro	30,9	31,4	30,9	30,2	29,8
Małe	7,5	7,3	7,3	7,1	7,3
Średnie	9,9	8,8	9,3	9,7	9,8

Źródło: R. Zakrzewski, *Udział małych i średnich przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB i wartości dodanej brutto [w:] Raport o stanie sektora...*, op. cit., s. 29.

Podsumowując, sektor MSP odgrywa istotną rolę w polskiej gospodarce. Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią 99,9% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w Polsce, zatrudniają około 70% pracujących oraz wytwarzają niemal połowę PKB Polski.

2. Innowacje w rozwoju polskich MSP

W literaturze przedmiotu można znaleźć wiele różnych definicji innowacji. Z uwagi na brak jednoznaczności w pojmowaniu samego pojęcia, jak również zakresu jego zastosowań, nie ma jednolitej, powszechnie akceptowalnej definicji. Pojęcie innowacji do światowej literatury ekonomicznej wprowadził J. Schumpeter, który określił je mianem „twórczej destrukcji” istniejącej równowagi gospodarczej, stanowiącej podstawę postępu gospodarczego. Według niego o innowacji możemy mówić każdorazowo, gdy nastąpi²²¹:

- wprowadzenie do produkcji nowych wyrobów lub doskonalenie dotychczas istniejących,
- wprowadzenie nowej lub udoskonalonej technologii produkcji,
- zastosowanie nowego sposobu sprzedaży lub zakupów,
- otwarcie nowego rynku,
- zastosowanie nowych surowców lub półfabrykantów (również zdobycie nowego źródła zaopatrzenia w surowce lub półfabrykaty),
- wprowadzenie zmian w organizacji produkcji.

W teorii i praktyce gospodarczej obserwuje się ewolucję definicji innowacji. Silnie akcentowane dawniej aspekty technologiczne nie są już współcześnie tak mocno podkreślane. Większą uwagę zwraca się natomiast na znaczenie innowacji w zakresie organizacyjnym. Dla przykładu, według D. Beggia innowacje to zastosowanie nowej wiedzy w procesie produkcji²²². Natomiast zdaniem prof. E. Okoń-Horodyńskiej innowacje są procesem, który polega na przekształcaniu istniejących możliwości w nowe idee i wprowadzanie ich do praktycznego zastosowania²²³. Z kolei wytyczne OECD i Eurostatu definiują innowacje jako „wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu,

²²¹ M. Juchniewicz, B. Grzybowska, *Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw w Polsce*, PARP, Warszawa 2010, s. 31.

²²² A. Panasiuk, Z. Kłoda, *Zamówienia publiczne przyjazne innowacjom*, PARP, Warszawa 2010, s. 7.

²²³ Ibidem.

nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem”²²⁴.

Z pojęciem innowacje ściśle wiąże się innowacyjność, która również nie ma jednolitej i powszechnie akceptowalnej definicji. Zgodnie z dokumentem rządowym „Kierunki zwiększania innowacji gospodarki na lata 2007-2013” innowacyjność to „zdolność i motywacja przedsiębiorstw do ustawicznego poszukiwania i wykorzystywania w praktyce wyników prac badawczych i rozwojowych, nowych koncepcji, pomysłów i wynalazków”²²⁵. Z kolei w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka innowacyjność określa się jako wdrożenie nowości do praktyki gospodarczej, co oznacza wprowadzenie nowego lub znacząco ulepszanego rozwiązania w odniesieniu do produktu, procesu, marketingu czy też organizacji²²⁶.

Zastana przez reformy systemowe lat dziewięćdziesiątych XX wieku polska gospodarka charakteryzowała się niską konkurencyjnością oraz mało korzystnym usytuowaniem w międzynarodowym podziale pracy. Dlatego też jednym z priorytetów reformowanej gospodarki stało się umocnienie jej pozycji w świecie, a zwłaszcza w zintegrowanej Europie. Realizacja tego celu sprowadza się głównie do budowy międzynarodowej konkurencyjności polskiej gospodarki. O jej poziomie w najbliższych latach będzie decydować głównie zdolność przedsiębiorstw do udziału w globalnym obrocie gospodarczym. Mając to na uwadze, przedsiębiorstwa powinny budować swoją pozycję konkurencyjną na trwałych przewagach, które pozwolą im zdobyć i utrzymać nowe rynki w skali lokalnej, regionalnej i międzynarodowej. Osiągnięcie tego celu możliwe jest przede wszystkim dzięki innowacjom. Stąd też przedsiębiorstwa powinny poszukiwać i następnie wykorzystywać w praktyce wyniki prac badawczych i rozwojowych, wynalazki, wszelkiego rodzaju innowacje produktowe oraz procesowe²²⁷.

Międzynarodowe raporty i badania wskazują na niski poziom innowacyjności polskiej gospodarki. Najistotniejszym z nich jest coroczny raport pt. „Europejska Tablica Wyników w zakresie Innowacji” (*European Innovation Scoreboard – EIS*). Jest on corocznym zestawieniem podstawowych wskaźników innowacyjnych wszystkich krajów unijnych. Pozwala to dokonać analizy poziomu innowacyjności poszczególnych krajów, skuteczności prowadzonej polityki innowacyjnej, jak również analizy ich mocnych i słabych stron. Według edycji raportu ze stycznia 2010 r. Polska awansowała z grupy krajów doganiających do grupy umiarkowanych innowatorów, zajmując wówczas 23 miejsce w rankingu innowacyjności²²⁸. Warto podkreślić, iż w najnowszym rankingu z lutego 2011 r. Polska awansowała o jedno miejsce²²⁹. Nie zmienia to faktu, iż Polska wciąż charakteryzuje się niższym niż przeciętna dla wszystkich krajów unijnych poziomem Sumarycznego Wskaźnika Innowacyjności, aczkolwiek wyższym niż średnia dla UE tempem wzrostu tego wskaźnika.

Cykliczne badania na temat działalności innowacyjnej polskich przedsiębiorstw realizowane są przez Główny Urząd Statystyczny (GUS). Obejmują one przedsiębiorstwa

---

²²⁴ Ibidem.

²²⁵ *Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013*, Ministerstwo Gospodarki – Departament Rozwoju Gospodarki, Warszawa 2006, s. 6.

²²⁶ Oficjalna strona internetowa PARP, www.parp.gov.pl, 09.03.2011.

²²⁷ K. Gulda, *Polityka innowacyjna w Polsce do roku 2013* [w:] *Innowacje i przedsiębiorczość dla przyszłości...*, op. cit., s. 23.

²²⁸ *European Innovative Scoreboard (EIS) 2009. Comparative analysis of innovation performance*, European Union, 2010, s. 6.

²²⁹ *European Innovative Scoreboard 2010. The Innovation Union's performance scoreboard for Research and Innovation*, European Union, 2010, s. 4.

przemysłowe i usługowe, które zatrudniają powyżej 9 osób (nie obejmują mikroprzedsiębiorstw). Badania GUS potwierdzają międzynarodowe statystyki, wskazujące na niski poziom innowacyjności Polski. Zgodnie z nimi w latach 2007-2009 przynajmniej jedną innowację (nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces) wprowadziło tylko 18,1% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 14% przedsiębiorstw usługowych. Wśród tych pierwszych najbardziej innowacyjnym rodzajem działalności w badanym okresie była produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych, najmniej zaś – sektor odzieżowy. Natomiast w sektorze usług najwyższy odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw należał do działu ubezpieczeń, reasekuracji oraz funduszy emerytalnych, z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego. Odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw w badanym okresie jest niższy niż w latach poprzednich objętych badaniem, tj. 2006-2008. Wówczas innowacyjne przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe stanowiły odpowiednio 21,4% i 16,1% wszystkich przedsiębiorstw²³⁰. Spadek innowacyjności w latach 2007-2009 został spowodowany przede wszystkim światowym kryzysem finansowym, mającym początek w Stanach Zjednoczonych. Wówczas przedsiębiorstwa zmuszone zredukować koszty zdecydowały się niestety na zmniejszenie wydatków związanych z inwestycjami w innowacje.

Tabela nr 3

Odsetek przedsiębiorstw wdrażających innowacje marketingowe i organizacyjne

	Innowacje marketingowe		Innowacje organizacyjne	
	2006-2008	2007-2009	2006-2007	2007-2009
Przedsiębiorstwa przemysłowe	13,7%	8%	13,5%	9,3%
Przedsiębiorstwa z sektora usług	14,2%	8,8%	15,1%	9,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2009*, Główny Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2010.

Raporty GUS, obok innowacji technologicznych (produktowych i procesowych), uwzględniają również innowacje nietechnologiczne, tj. marketingowe i organizacyjne. Pierwsze z tych dwóch dotyczą wdrożenia nowej metody marketingowej, która obejmuje znaczące zmiany w projekcie bądź konstrukcji produktów, ich opakowaniu, dystrybucji, promocji oraz kształtowaniu się cen. Ich wdrożenie ma na celu lepsze zaspokojenie potrzeb klientów, jak również otwarcie nowych rynków zbytu lub nowe pozycjonowanie produktu przedsiębiorstwa dla zwiększenia sprzedaży²³¹. Z kolei innowacje organizacyjne obejmują wdrożenie nowej metody organizacyjnej w przyjętych przez firmę zasadach działania, w organizacji miejsca pracy lub w stosunkach z otoczeniem. Służą one między innymi podniesieniu jakości i wydajności pracy, zintensyfikowaniu wymiany informacji, podniesienia zdolności firmy do uczenia się oraz wykorzystania nowej wiedzy i nowych technologii. Tabela nr 3 przedstawia zestawienie przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, które w latach 2006-2009 wdrożyły innowacje

²³⁰ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2009*, Główny Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2010, s. 10-11.

²³¹ *Ibidem*, s. 43.

nietechnologiczne. W badanym okresie najwięcej innowacji zostało wdrożonych w produkcji substancji farmaceutycznych i leków oraz ubezpieczeniach, reasekuracji i funduszach emerytalnych. Podobnie jak w przypadku innowacji produktowych i procesowych, tutaj także nastąpił spadek odsetka przedsiębiorstw wdrażających innowacje. Przyczyną tego również są ograniczenia wydatków przedsiębiorstw, które zostały podjęte na skutek kryzysu finansowego

3. Znaczenie innowacji dla MSP

Decyzje przedsiębiorstw o wdrożeniu innowacji podyktowane są różnymi przesłankami. Należy jednak pokreślić, iż innowacje nie mogą stanowić celu samego w sobie, lecz powinny być środkiem realizacji celów przedsiębiorstwa. Stąd też podejmowanie działań innowacyjnych powinno być ukierunkowane na stworzenie warunków do realizacji określonej strategii rozwoju przedsiębiorstwa, która z kolei musi być bezpośrednio związana z zaspokojeniem potrzeb odbiorców jego produktów czy usług.

Innowacje pełnią istotną rolę w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Przed wszystkim wpływają one na konkurencyjność przedsiębiorstwa i tym samym zwiększają jego szanse na zdobycie znaczącej pozycji na rynku lokalnym, krajowym oraz międzynarodowym. Przekłada się to oczywiście między innymi na lepsze wyniki ekonomiczne. Taki efekt działalności innowacyjnej wynika ze specyfiki innowacji, które²³²:

- pozwalają na wprowadzenie produktów i technologii dotychczas nieobecnych na rynku, co daje przedsiębiorstwu gwarancję uzyskania rentowności,
- ułatwiają przedsiębiorstwu stworzenie niszy produktowej, technologicznej lub rynkowej,
- tworzą silną pozycję przetargową przedsiębiorstwa w negocjacjach z odbiorcami,
- pozwalają budować prestiż przedsiębiorstwa w środowisku lokalnym i krajowym.

Liczne badania potwierdzają, iż przedsiębiorcy są świadomi powyższych korzyści płynących z wdrażania innowacji. Są także przekonani, że w perspektywie najbliższych kilku lat to właśnie innowacje będą miały kluczowe znaczenie dla utrzymania lub poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw²³³. Dlatego też przedsiębiorstwa podejmują działania innowacyjne, oczekując uzyskania określonych korzyści. Według badań GUS podstawowym motywem, dla którego przedsiębiorstwa przemysłowe decydują się na wdrażanie innowacji, jest poprawa jakości produktów i zwiększenie ich asortymentu. W przypadku przedsiębiorstw usługowych natomiast oczekiwania co do innowacji związane są głównie z wejściem na nowe rynki lub zwiększeniu udziału na dotychczasowych rynkach. Ważną przesłanką do podejmowania działań innowacyjnych jest także dążenie do obniżenia materiałochłonności, energochłonności na jednostkę produktu oraz obniżenia osobowych kosztów pracy na jednostkę produktu²³⁴.

Problematyka korzyści związanych z wdrażaniem innowacji została podjęta także w badaniu, które na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości zrealizował Pentor

---

²³² A. Sosnowska, S. Łobejko, *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce w warunkach konkurencji: pozytywne i trudności w rozwoju*, PAR, Warszawa 2006, s. 7-8.

²³³ *Trendy rozwojowe sektora MSP w ocenie przedsiębiorców w pierwszej połowie 2010 roku*, Ministerstwo Gospodarki – Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2010, s. 24.

²³⁴ M. Juchniewicz, B. Grzybowska, *Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw...*, op. cit., s. 39.

Research International²³⁵. Badanie to wskazuje na dwa główne czynniki, dla których przedsiębiorstwa podejmują się działalności innowacyjnej. Po pierwsze, inwestowanie w innowacje jest pozytywnie odbierane w kręgach biznesowych. Ewentualna deklaracja przedsiębiorstwa, że nie interesuje się innowacjami, psuje jego wizerunek i naraża na etykietę firmy konserwatywnej. Po drugie zaś, inwestowanie w innowacje może przynieść liczne korzyści, takie jak np.:

- wzrost sprzedaży, zwiększenie się zysku lub redukcja kosztów,
- uzyskanie przewagi konkurencyjnej,
- poprawa wizerunek przedsiębiorstwa.

4. Bariery działalności innowacyjnej

Polskie przedsiębiorstwa, które podejmują się działań innowacyjnych, często napotykają na różnego rodzaju ograniczenia. Zgodnie z badaniami GUS najczęstszą barierą, ograniczającą MSP przy wdrażaniu innowacji, są czynniki ekonomiczne. Dotyczą one zarówno braku własnych środków finansowych, jak również wysokich kosztów inwestycji w innowacje. Inne, mniej istotne ograniczenia to między innymi trudności w znalezieniu partnerów do współpracy w zakresie działalności innowacyjnej, brak wykwalifikowanego personelu oraz niedostateczna informacja na temat rynku oraz technologii²³⁶.

Ciekawych wniosków dostarczają także badania przeprowadzone przez PKPP Lewiatan. Jedno z nich z 2006 roku wskazuje, iż podstawowymi ograniczeniami dla MSP we wdrażaniu innowacji są koszty i ryzyko. Jednocześnie podkreśla ono, iż czynnikiem, który istotnie niwelowałby te ograniczenia, jest wsparcie ze środków publicznych wydatków na inwestycje w innowacje. Wsparcie to mogłoby mieć formę ulg w podatkach oraz dostępu do kredytu na preferencyjnych warunkach. Należy wskazać na jeszcze jedną przeszkodę w podejmowaniu przez MSP działań innowacyjnych. Jest nią brak wiedzy przedsiębiorstw dotyczącej istniejących już ulg podatkowych oraz kredytów udzielanych na preferencyjnych warunkach (kredyt technologiczny) na inwestycje w innowacje. Wspomniane badanie wskazuje również inne, mniej znaczące, czynniki ograniczające działalność innowacyjną, jak np. brak popytu na polskim rynku na produkty innowacyjne oraz brak wiedzy o innowacyjnych rozwiązaniach, które MSP mogłyby u siebie zaimplementować²³⁷.

Problematyka barier utrudniających czy też uniemożliwiających MSP wdrażanie innowacji została poruszona również w dokumencie rządowym pt. „Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013”. Według niego przedsiębiorstwa podejmujące działania innowacyjne napotykają na takie trudności jak²³⁸:

- wysokie koszty opracowania i wdrażania innowacji, znacząco przekraczające możliwości kapitałowe większości przedsiębiorstw, przy jednoczesnym utrudnionym dostępie do zewnętrznych źródeł finansowania.,
- słabo rozwinięta struktura komercjalizacji wyników prac B+R,
- wysokie ryzyko związane z inwestycjami w nowe technologie i tworzeniem nowych przedsiębiorstw opartych na tych technologiach.

²³⁵ *Spoleczne determinanty przedsiębiorczości innowacyjnej*, Pentor Research International na zlecenie PARP, Warszawa 2007, s. 92-93.

²³⁶ M. Juchniewicz, B. Grzybowska, *Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw...*, op. cit., s. 40.

²³⁷ *Ibidem*, s. 42.

²³⁸ *Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki...*, op. cit., s. 19.

Podobnie jak wspomniane wcześniej badania, tak i tutaj wśród barier działalności innowacyjnej wymienia się przede wszystkim wysokie koszty inwestycji w innowacje oraz ograniczony dostęp do finansowania zewnętrznego. Kwestia trudności z pozyskaniem finansowania wynika ze specyfiki inwestycji w innowacje. Charakteryzuje je między innymi trudność we właściwej ocenie wartości projektu inwestycyjnego, długi okres zwrotu z inwestycji oraz często wyższy poziom ryzyka niż w przypadku projektów bazujących na wykorzystywanych już rozwiązaniach²³⁹. Mając na uwadze czynnik ekonomiczny jako istotną barierę w podejmowaniu działań innowacyjnych, wspomniany dokument rządowy przedstawia również działania, które mają na celu ułatwienie przedsiębiorstwom dostępu do źródeł finansowania innowacji. Należą do nich²⁴⁰:

- promocja wykorzystania i ułatwienie dostępu do unijnych środków finansowych (fundusze strukturalne, Programy Ramowe) poprzez gwarancje dla kredytów udzielanych przedsiębiorstwom na inwestycje dofinansowane z funduszy strukturalnych,
- pomoc finansowana na wdrażanie i komercjalizację technologii oraz produktów innowacyjnych,
- wsparcie zakupów wyników prac badawczo-rozwojowych i/lub praw własności przemysłowej,
- zwiększenie wykorzystania własności przemysłowej w gospodarce poprzez finansowe wsparcie dla procesu patentowania.

Realizacja wszystkich tych działań wymaga aktywnej roli państwa. Jednakże zważywszy na korzyści, jakie innowacyjne przedsiębiorstwa mogą przynieść całej gospodarce, działania te powinny być jednym z priorytetów polskiej polityki gospodarczej.

Zakończenie

Polska gospodarka charakteryzuje się niską międzynarodową konkurencyjnością. Wynika to między innymi z niskiego poziomu innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Szereg badań potwierdza, iż przedsiębiorstwa te są świadome kluczowej roli innowacji w budowaniu oraz podtrzymywaniu swojej konkurencyjności i dlatego podejmują próby inwestycji w innowacje. Napotykają jednak na liczne bariery, które utrudniają lub wręcz uniemożliwiają im kontynuowanie innowacyjnej działalności. Wśród najczęściej wymienianych barier są koszty związane z tego typu inwestycjami oraz problem z pozyskaniem finansowania zewnętrznego. Stąd też przedsiębiorcy wielokrotnie podkreślają, iż państwo powinno zapewnić wsparcie ze środków publicznych inwestycji w innowacje. Okazuje się jednak, że istnieją już ulgi w podatkach oraz preferencyjne kredyty na działania związane z wdrażaniem innowacji. W związku z tym jednym z priorytetów polskiej polityki gospodarczej powinno być nie tylko tworzenie narzędzi wsparcia działań innowacyjnych, ale również ich aktywne promowanie wśród przedsiębiorców.

---

²³⁹ P. Głodek, M. Gołębiowski, *Finansowanie innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach, Tom II*, DjaF. Warszawa 2006, s. 9.

²⁴⁰ *Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki...*, op. cit., s. 75.

Streszczenie

Jednym z kluczowych czynników decydujących o poziomie konkurencyjności gospodarki są innowacje. W Polsce są one wdrażane przede wszystkim przez małe i średnie przedsiębiorstwa, które stanowią ponad 99% ogółu podmiotów gospodarczych. Liczne badania wskazują jednak, iż polskie przedsiębiorstwa charakteryzują się niskim wskaźnikiem innowacyjności. Podstawową tego przyczyną są wysokie koszty związane z wdrażaniem innowacji oraz problem z dostępem do źródeł finansowania. Istnieją narzędzia, które służą wsparciu innowacyjnych działań. Należą do nich między innymi ulgi w podatkach oraz preferencyjne kredyty. Liczne przedsiębiorstwa nie są świadome istnienia tych narzędzi, dlatego należy podjąć aktywne działania, aby wypromować je wśród przedsiębiorców.

Summary

Small and medium-sized enterprises in Poland are characterized by a low level of innovation index. The basic reason for it are high costs connected with introduction the innovations and problem with access to sources of financing. It turns out that there are instruments for support the innovative activity, for instance tax reliefs and preferential credits. Numerous enterprises are not aware of existence these instruments, that's way it's necessary to undertake active actions to promote them amid entrepreneurs.

Bibliografia

1. *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2009*, Główny Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2010.
2. *European Innovative Scoreboard (EIS) 2009. Comparative analysis of innovation performance*, European Union, 2010.
3. *European Innovative Scoreboard 2010. The Innovation Union's performance scoreboard for Research and Innovation*, European Union, 2010.
4. Głodek P., Gołębiowski M., *Finansowanie innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach, Tom II*, DjaF. Warszawa 2006.
5. *Innowacje i przedsiębiorczość dla przyszłości*, pod. red. G. Gromady, M. Matusiaka, M. Nowaka, Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce, Łódź/Poznań/Warszawa/Wrocław 2006.
6. Juchniewicz M., Grzybowiska B., *Innowacyjność mikroprzedsiębiorstw w Polsce*, PARP, Warszawa 2010.
7. *Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013*, Ministerstwo Gospodarki – Departament Rozwoju Gospodarki, Warszawa 2006.
8. Panasiuk A., Kłoda Z., *Zamówienia publiczne przyjazne innowacjom*, PARP, Warszawa 2010.
9. *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2009*, pod red. A. Wilmańskiej, ARP, Warszawa 2010.
10. Sosnowska A., Łobejko S., *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce w warunkach konkurencji: pozytywne i trudności w rozwoju*, PAR, Warszawa 2006.

11. *Spoleczne determinanty przedsiębiorczości innowacyjnej*, Pentor Research International na zlecenie PARP, Warszawa 2007.
12. *Trendy rozwojowe sektora MSP w ocenie przedsiębiorców w pierwszej połowie 2010 roku*, Ministerstwo Gospodarki – Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2010.